

Nr 11.

Utlåtande i anledning av framställningar angående pensioner eller understöd åt vissa i statens tjänst anställda personer m. fl.

Bankoutskottet får härmed avgiva utlåtande över nedannämnda till utskottet hänvisade framställningar beträffande pensioner eller understöd att utgå dels från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m., dels ock av affärsdrivande verks medel.

Beträffande utredningen i de ärenden, som behandlas i utlåtandet, får utskottet, i den mån redogörelse i det följande ej lämnas, hänvisa till vederbörande proposition (nr 74) och motioner.

Föredragande statsrådet har i propositionen nr 74 berört frågan om grunderna för bestämmande av riksdagspensioner och därvid anfört följande.

»I propositionerna nr 72 till 1946 års riksdag och nr 70 till 1947 års riksdag angående pension åt vissa i statens tjänst anställda personer hava förordats vissa huvudgrunder för bestämmandet av riksdagspensioner. Enligt dessa huvudgrunder har beträffande anställningshavare, vilkas pension beräknats utgå tidigast från och med den 1 juli 1946, anknytning skett till de pensionsunderlag för tjänstemän och arbetare i statens tjänst, som fastställts i allmänna tjänstepensionsreglementet av den 30 december 1941 och 1942 års tjänstepensionsreglemente för arbetare samt genom år 1946 vidtagen ändring av de s. k. summariska arbetarpensionsbestämmelserna (kungörelse nr 462/1946), därvid förutsatts, att å pensionerna skulle utgå rörligt tillägg och kristillägg. Pensioner, som beviljats att utgå från tidpunkt före den 1 juli 1946, ha däremot bestämts till enligt äldre grunder beräknade belopp, å vilka avsetts utgå tilläggsförmåner i form av dyrtidstillägg och kristillägg. Sistnämnda pensioner hava därefter från och med den 1 juli 1946 omreglerats enligt kungörelsen den 31 maj 1946 (nr 402) angående omreglerad tjänstepension, och hava efter omregleringen även å dessa pensioner utgått rörligt tillägg och kristillägg.

Med giltighet från och med den 1 juli 1947 hava utfärdats nya tjänstepensionsreglementen för tjänstemän och arbetare (1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente respektive 1947 års tjänstepensionsreglemente för arbetare) ävensom nya summariska arbetarpensionsbestämmelser (kungörelse nr 490/1947 med föreskrifter angående pensionering av viss arbetarpersonal i statens tjänst). Å pensioner enligt sålunda senast utfärdade pensionsbestämmelser utgår rörligt tillägg under samma förutsättningar och med be-

räkning enligt samma procenttal, som gälla angående höjning av månads-lön, angiven i de i statens löneplansförordning intagna grundlönatabellerna (under budgetåret 1947/48 12 procent). Från och med samma tidpunkt, sålunda den 1 juli 1947, sker tillika jämlikt kungörelse nr 657/1947 viss omräkning av tidigare beviljade pensioner. Även efter ikraftträdandet av nu angivna pensionsbestämmelser torde böra tillämpas de huvudgrunder för bestämmandet av riksdagspensioner, som förordats i de förenämnda propositionerna nr 72 till 1946 års riksdag och nr 70 till 1947 års riksdag, med iakttagande tillika, att pensioner, som uträknats enligt sagda huvudgrunder, böra omräknas enligt nyssnämnda kungörelse nr 657/1947, i vad de avse tid efter den 30 juni 1947. Å sålunda omräknade pensioner bör utgå rörligt tillägg enligt nyss angivna, för pensioner enligt 1947 års pensionsbestämmelser gällande regler. Omräkning enligt vad nu sagts äger rum även beträffande tidigare beviljade pensioner. Omräkningen innebär beträffande riksdagspensionerna i allmänhet en förhöjning av de sammanlagda pensionsförmånerna med omkring tio procent. I fråga om pensioner, vilka bestämts till belopp, motsvarande de år 1946 fastställda beloppen för de summariska arbetarpensionerna, blir höjningen mer avsevärd, i det att pensionerna genom omräkningen bringas upp till samma nivå som dylika pensioner enligt kungörelsen nr 490/1947. Beträffande de icke sällan förekommande fall då beviljande av pensioner av sistnämnda slag innebär eftergivande av det författingsenligt gällande villkoret, att av erforderliga femton tjänstår minst tolv år skola ligga i tiden före 60 års ålder, torde skäl tala för att pension icke beviljas med högre belopp än lägsta i författningen angivna (enligt kungörelsen nr 490/1947 1 116 kronor för manlig och 804 kronor för kvinnlig arbetare), även om den sammanlagda tjänstetiden, därest en större del av densamma legat före 60 års ålder, författingsenligt skulle hava berättigat till högre pension. Vid beräkningen av vissa i det följande föreslagna pensioner har begränsning av pensionsbeloppet ägt rum i enlighet härmed.»

Vad föredragande statsrådet sålunda anfört har icke givit utskottet anledning till erinran.

A. Anslaget till diverse pensioner och understöd m. m.

I. Justitiedepartementet.

1:o.

Musikdirektören Robert Höglund. I motionen II: 44 hemställer herr *Hermansson*, »att riksdagen måtte bevilja musikdirektören Robert Höglund, Stockholm, en årlig pension till belopp som kan befinnas skäligt».

Av handlingarna inhämtas,
att Höglund är född den 31 juli 1873 och alltså 74 år gammal;

att han alltsedan den 1 oktober 1903 i en följd uppehållit befattningen som organist, kantor och musiklärare vid fångvårdsanstalten å Långholmen; att han i nämnda befattning uppburit arvode till belopp av lägst 450 och högst 850 kronor för år under tiden 1906—1918, lägst 1 000 och högst 2 000 kronor för år under tiden 1919—1936, 2 150 kronor för år 1937 samt 2 400 kronor för år alltsedan ingången av år 1938;

att han vid sidan av sagda befattning innehåft tillfälliga vikariat såsom sånglärare vid läroverk och organist vid kyrkor i Stockholm ävensom meddelat enskild undervisning i sång och musik;

samt att han icke innehåft någon tjänst, som berättigar honom till erhållande av pension.

I en den 7 oktober 1946 dagtecknad skrift anhöll Höglund hos fångvårdsstyrelsen, att styrelsen måtte utverka pension åt honom från och med den dag, då han frånträdde sin organisttjänst vid fångvårdsanstalten å Långholmen.

Fångvårdsstyrelsen underställde därefter med skrivelse den 16 januari 1947 pensionsfrågan Kungl. Maj:ts prövning, varvid styrelsen bl. a. anförde:

För sin uppgift hade Höglund ådagalagt ett ovanligt intresse och vid anstalten meddelat såväl sångundervisning för kör som enskild undervisning i sång och musik. Vidare hade Höglund genom ett uppoffrande arbete bidragit till anordnandet av god underhållning i form av konserter, sångupp-trädanden m. m. vid anstalten. Med hänsyn till det stora intresse Höglund visat i sin gärning, den långa tjänstgöringstiden samt att befattningen i fråga varit den enda fasta inkomstkällan för honom, ansåge styrelsen det synnerligen befogat, att Höglund tillerkändes en årlig statspension med högsta möjliga belopp.

Statskontoret anförde i avgivet utlåtande, att såvitt ämbetsverket kunde finna hade den av Höglund innehavda organistbefattningen haft karaktären av bisyssla, varför ämbetsverket icke ansåge sig kunna tillstyrka, att pension av statsmedel utverkades åt Höglund.

Genom beslut den 21 februari 1947 fann Kungl. Maj:t framställningen icke föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Utskottet. Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, har en hos Kungl. Maj:t gjord framställning om pension åt Höglund av Kungl. Maj:t lämnats utan bifall. Vid sådant förhållande har utskottet icke kunnat undgå att hysa principiella betänkligheter mot att, såsom i motionen föreslås, Höglund skulle tilldelas en årlig pension. Å andra sidan har utskottet ansett skälig hänsyn böra tagas till det förhållandet, att Höglund under en mera än 40-årig tidrymd mot en blygsam ersättning utfört ett gagnande arbete i fångvårdens tjänst. Även om den av Höglund innehavda befattningen icke varit förenad med daglig tjänstgöring, vill det dock synas som om Höglund i avsevärd mån ägnat sina krafter åt nämnda verksamhet. Utskottet har därför ansett sig böra tillstyrka, att Höglund beredes en statspension för sin

återstående livstid. Pensionsbeloppet synes lämpligen böra bestämmas till 804 kronor för år. Åberopande det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion II: 44, må medgiva, att musikdirektören Robert Höglund må, räknat från och med månaden näst efter den, varunder han lämnar sin anställning, under sin återstående livstid från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension av 804 kronor.

II. Utrikesdepartementet.

2:o.

Förre vicekonsuln vid svenska konsulatet i Amsterdam, konsuln Johan Erik Rosenberg. I en den 13 februari 1948 dagtecknad proposition nr 74 har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, i punkten 1 föreslagit riksdagen medgiva, att förre vicekonsuln vid svenska konsulatet i Amsterdam, konsuln Johan Erik Rosenberg, må, räknat från och med den 1 oktober 1947, under sin återstående livstid från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension av 5 772 kronor.

Utskottet, som icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag, hemställer,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

III. Försvarsdepartementet.

3:o.

Timläraren vid försvarets läroverk docenten Nils Gustaf Otto Frödin. Under punkten 2 av förenämnda proposition föreslår Kungl. Maj:t riksdagen medgiva, att timläraren vid försvarets läroverk docenten Nils Gustaf Otto Frödin må från och med månaden näst efter den, varunder han lämnar sin anställning vid försvarets läroverk, under sin återstående livstid från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension av 2 412 kronor.

Med biträdande av Kungl. Maj:ts förevarande förslag hemställer utskottet,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning.

4:o.

Förre maskinisten å kustbevakningsångaren Odin Paul Natanael Hild. Under punkten 3 av nämnda proposition föreslår Kungl. Maj:t riksdagen medgiva, att förre maskinisten å kustbevakningsångaren Odin Paul Natanael Hild må, räknat från och med den 1 september 1947, under sin återstående livstid från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension av 3 708 kronor.

Utskottet får hemställa,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

5:o.

Snickaren vid Jämtlands fältjägerregemente Andreas Larsson. Under punkten 4 av nämnda proposition föreslår Kungl. Maj:t riksdagen medgiva, att snickaren vid Jämtlands fältjägerregemente Andreas Larsson må från och med månaden näst efter den, varunder han lämnar sin anställning, under sin återstående livstid från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension av 1 116 kronor.

Med biträdande av Kungl. Maj:ts förslag får utskottet hemställa,

att Kungl. Maj:ts förevarande framställning må vinna riksdagens bifall.

6:o.

Förre sadelmakaren vid Värmlands regementes intendenturverkstäder Johan Emanuel Söderholm. Under punkten 5 av nämnda proposition föreslår Kungl. Maj:t riksdagen medgiva, att förre sadelmakaren vid Värmlands regemente Johan Emanuel Söderholm må, räknat från och med den 1 juli 1947, under sin återstående livstid från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension av 1 116 kronor.

Utskottet får hemställa,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

7:o.

Förre skräddaren Lars August Lundberg. I motionen I: 14 hemställer herr *Elowsson, Nils*, »att riksdagen ville besluta tillerkänna skräddaren Lars August Lundberg, Kristianstad, rätt att få såsom pensionsunderlag tillgodoräkna sig även tiden $\frac{1}{3}$ 1921— $\frac{20}{100}$ 1923 och att detta skall gälla från den dag han avgick med pension från regementet».

Av handlingarna inhämtas,
att Lundberg är född den 23 september 1885 och alltså 62 år gammal;
att han under tiden den 1 maj 1916—den 30 september 1919 var anställd såsom skrädderiarbetare vid Norra skånska infanteriregementet;
att han under tiden den 1 mars 1921—den 30 september 1923, utan att vara direkt anställd vid nämnda regemente, förbundit sig att arbeta utslutande för regementets skrädderiverkstad till priser, som då gällde för verkstaden, och mot insändande av räkningar var fjortonde dag;
att den omständigheten, att Lundberg således icke under nyssnämnda tid varit fast anställd såsom skrädderiarbetare — enligt vad chefen för Norra skånska infanteriregementet i yttrande den 15 maj 1945 till försvarrets civilförvaltning anfört — torde ha berott på dels att regementets skrädderiverkstad vid ifrågavarande tid icke var färdigställd, dels ock att några pensionsbestämmelser då icke voro tillämpliga på skrädderiarbetare;
att han under tiden den 10 oktober 1923—den 3 juli 1943 innehade anställning som skrädderiarbetare vid Wendes artilleriregemente;
att han under tiden den 25 juli 1943—den 30 september 1945 var anställd som skrädderiarbetare vid Norra skånska infanteriregementet;
samt att han vid avgången ur tjänst den 1 oktober 1945 erhöll avkortad pension å 1 596 kronor för år jämlikt 1942 års tjänstepensionsreglemente för arbetare, varvid tiden 1 mars 1921—30 september 1923 icke till någon del tillgodoräknades honom för pension enligt arbetarpensionsreglementet.

Utskottet. Med hänsyn till vad i ärendet blivit upplyst rörande anledningen till att Lundberg under tiden den 1 mars 1921—den 30 september 1923 icke varit anställd direkt vid Norra skånska infanteriregementet utan i stället utfört skrädderiarbete för regementets räkning mot ackord, synas skäl tala för att nämnda tid tillgodoräknas honom såsom tjänstår vid beviljande av pension. Emellertid anser sig utskottet icke böra taga ställning till denna fråga; densamma synes i stället efter vederbörlig framställning böra bli föremål för omprövning av Kungl. Maj:t. Åberopande det anförda hemställer utskottet,

att förevarande motion I: 14 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

8:o.

Förre förste kontoristen Seth Emanuel Eugén Söderström. I motion I: 40 hemställer herr *Petersson*, »att nämnde Seth Söderström av riksdagen måtte beviljas en pension motsvarande kontorsföreståndares, kontorsskrivares 2 kl. 13 lönegraden i 1939 års avlöningsreglemente».

Av handlingarna inhämtas,
att Söderström är född den 14 januari 1884 och alltså 64 år gammal;
att han tjänstgjort såsom skrivbiträde vid besiktningsinstitutionen vid örlogsvarvet i Karlskrona under tiden 1 maj—1 december 1903;

att han varit anställd vid sagda besiktningsinstitution såsom daglönare från och med den 1 februari 1904 till och med den 30 december 1912 och såsom månadslönare från och med den 31 december 1912 till och med den 30 juni 1928;

att han under sistnämnda tid från och med den 1 januari 1921 tjänstgjort såsom kontorsföreståndare för besiktningsinstitutionen med lön enligt 4 lönegraden i en av marinförvaltningen fastställd löneplan för, bland andra, civil personal vid örlogsvarvet;

att han på grund av ändrade arbetsuppgifter uppsades från sistnämnda anställning från och med den 1 juli 1928 och i stället erhöll anställning vid besiktningsinstitutionen såsom kontorist med lön enligt 2 lönegraden i förenämnda löneplan;

att han vid övergång samma dag till 1928 års avlöningsbestämmelser för icke-ordinarie befattningshavare vid försvarsväsendet inplacerades såsom kontorist i mot hans dåvarande arbetsuppgifter svarande lönegrad Eo 8;

att han den 1 augusti 1935 befordrades till förste kontorist med lön enligt lönegrad Eo 10 (numera MEo 10);

att han jämlikt övergångsbestämmelserna till kungörelsen den 22 juni 1928, nr 215, alltsedan den 1 juli 1928 utöver lön åtnjutit personligt lönetillägg motsvarande den minskning, som han efter övergången till de nya avlöningsbestämmelserna vidkänts i förhållande till tidigare uppburan avlöning;

samt att han avgått ur tjänst med utgången av januari 1947.

Frågan om Söderströms pensionsförmåner var föremål för prövning av 1946 års riksdag i anledning av en då väckt motion I: 4. Över denna motion inhämtade utskottet i vederbörlig ordning utlåtande från statskontoret, som hörde försvarets civilförvaltning.

Försvarets civilförvaltning anförde:

Vid pensionsålderns inträde kommer Söderström att innehava befattning i lönegrad 10 i den i militära icke-ordinariereglementet intagna löneplanen MEo. På grund härav blir Söderström från och med avskedet berättigad till mot nämnda lönegrad svarande pension enligt allmänna tjänstepensionsreglementet. Den omständigheten att Söderström i samband med omorganisation av besiktningsinstitutionen nedflyttades från sin befattning såsom kontorsföreståndare till befattning såsom kontorist, måste givetvis hava inneburit att hans arbetsuppgifter samtidigt förändrades. Att Söderström under sådana omständigheter skulle tilldelas särskild pension eller pensionstillägg på grund av de arbetsuppgifter, som ålegat honom före den 1 juli 1928, anser civilförvaltningen sig icke kunna tillstyrka. Civilförvaltningen kan icke heller med hänsyn till konsekvenserna tillstyrka, att bestämmelserna i 19 § militära tjänstepensionsreglementet erhålla retroaktiv tillämpning i förevarande fall.

Statskontoret avstyrkte på av civilförvaltningen anförda skäl bifall till motionen I: 4.

För egen del anförde *bankoutskottet* vid 1946 års riksdag:

Det i motionen väckta förslaget innebär, att Söderström, vilken innehar befattning såsom förste kontorist i lönegraden MEO 10 vid Karlskrona örlogsvary, skulle tillförsäkras pension såsom om han vore innehavare av befattning som kontorsskrivare av 2. klass i lönegraden MEO 13. Då Söderström innehaft sin nuvarande befattning alltsedan år 1928, synes den omständigheten att han tidigare tjänstgjort i högre befattning icke böra föranleda förhöjning av det för honom gällande pensionsunderlaget. Erinras må, att pensionsrätt för extra ordinarie tjänstemän infördes först från och med den 1 juli 1935, då militära tjänstepensionsreglementet trädde i kraft.

Utskottet hemställde, att motionen ej måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda, och *riksdagen* beslöt i enlighet med utskottets hemställan.

Utskottet. Då några nya omständigheter av betydelse för ärendets bedömande icke tillkommit, sedan riksdagen år 1946 prövade frågan om pension åt Söderström, finner utskottet icke anledning tillstyrka den nu väckta motionen. Utskottet hemställer alltså,

att förevarande motion I: 40 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

9:o.

Förre maskinisten Carl Arvid Elg. I motionen II: 9 hemställer herr *Jons-son* i Skutskär, »att riksdagen måtte bevilja förre maskinisten Carl Arvid Elg, Marma, årlig pension med det belopp, som med hänsyn till omständigheterna kan anses vara erforderligt och skäligt».

Av handlingarna inhämtas,

att Elg är född den 3 december 1882 och således 65 år gammal;

att han vissa tidsperioder åren 1921—1939 ävensom under tiden den 1 november 1939—den 30 juni 1942 innehaft anställning såsom arbetare (maskinist) vid Marma skjutfält;

att han därvid under tiden den 1 augusti 1941—den 30 juni 1942 varit underkastad 1934 års tjänste- och 1936 års familjepensionsreglementen för arbetare;

att han från och med den 1 juli 1942 varit anställd såsom extra maskinist vid skjutfältet med lön och övriga förmåner enligt 7 lönegraden, 8 löneklassen, löneplan MEX;

att han på grund av avvecklandet av Svea artilleriregementes förläggning på skjutfältet entledigats från sin anställning från och med den 15 mars 1946;

att hans sammanlagda tjänstgöringstid i statens tjänst intill sistnämnda dag uppgått till 13 år 5 månader 13 dagar;

att han under tiden den 18 mars 1946—den 5 februari 1947 tillfälligt tjänstgjort vid skjutfältet såsom eldare respektive såsom arbetare sammanlagt 7 månader 4 dagar;

samt att han vid medräknande av sistnämnda tjänstgöring innehaft statlig anställning under tillhoppa 14 år 17 dagar, därav 10 år 9 månader 16 dagar före 60 års ålder.

Hos Kungl. Maj:t anhöll Elg år 1946 att få komma i åtnjutande av tjänstepension.

I yttrande häröver anförde *försvarets civilförvaltning* följande:

Då Elg den 1 juli 1942 övergått från arbetaranställning till anställning såsom extra tjänsteman, hade han aldrig varit underkastad 1942 års tjänste- och familjepensionsreglementen för arbetare. På grund därav ägde Elg icke med stöd av bestämmelserna i kungörelsen den 29 juni 1945, nr 486, om utsträckt tillämpning i vissa fall av sistnämnda reglementen, erhålla dessa reglementen tillämpliga å sig under tiden för hans tjänstemannaanställning. Då Elg före uppnådd pensionsålder avgått från sin arbetaranställning i statens tjänst, vore han icke berättigad till pension enligt 1934 års tjänstepensionsreglemente för arbetare. Däremot vore han jämlikt 16 § 1 mom. sagda reglemente från och med avgången försäkrad till erhållande av uppskjuten livränta till det belopp för år räknat, som enligt försäkringsteknisk beräkning svarade mot den intjänta pensionen.

Statskontoret anförde i anledning av Elgs ansökan:

Då Elgs sammanlagda tjänstgöringstid i statens tjänst icke uppgått till 15 år, kunde statskontoret icke tillstyrka, att åtgärder vidtoges för beredande av pension åt honom. Med hänsyn emellertid till den långa tid, han stått till statsverkets förfogande, ansåge ämbetsverket för sin del skäligt, att han erhöle en mindre engångsersättning, förslagsvis 600 kronor.

Genom beslut den 7 mars 1947 lämnade *Kungl. Maj:t* Elgs ansökan om pension utan bifall men medgav, att till Elg finge i samband med hans avgång ur tjänst såsom gratifikation utbetalas ett belopp av 600 kronor.

Utskottet. Med hänsyn till omfattningen av Elgs tjänstetid i statens tjänst finner utskottet det vara med billighet förenligt, att Elg beredes något understöd för tiden intill dess han kommer att tillträda folkpension, förslagsvis med 600 kronor för vardera av åren 1948 och 1949, eller således med tillhoppa 1 200 kronor i ett för allt, att utgå i form av engångsunderstöd. Åberopande det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion II: 9, må medgiva, att förre maskinisten Carl Arvid Elg må från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära ett engångsunderstöd av 1 200 kronor.

10:o.

Förre kontorsbiträdet Carl Fredrik Conrad Cronhielm. I motionen II: 10 hemställer herr *von Seth*, »att riksdagen måtte tilldela förre kontorsskriveren greve Carl Fredrik Conrad Cronhielm skälig pension eller livränta».

Av handlingarna inhämtas,

att Cronhielm är född den 11 september 1883 och således 64 år gammal; att han varit anställd såsom kontorsbiträde vid Stockholms örlogsvarvs ekipagedepartement under tiden 15 april 1914—30 september 1926, vilken

sistnämnda dag han erhöll avsked från nämnda anställning på grund av 1925 års försvarsordnings genomförande;

att han i samband med avgången ur tjänst erhöll avskedsersättning i enlighet med bestämmelserna i kungörelsen den 15 januari 1926 (nr 10) angående förtidspension och avskedsersättning åt vissa övertaliga civila löntagare vid armén och marinen;

att avskedsersättningen bestämdes till 3 304 kronor;

att han alltsedan den 23 januari 1941 fullgör visst arkivarbete vid kammarkollegiets arkiv;

att han enligt ett av legitimerade läkaren R. Eidem den 15 april 1914 utfärdat intyg befunnits vara fullt frisk och arbetsduglig samt fri från lyten och påvisbara sjukdomsanlag;

att han enligt ett av professorn Gunnar Holmgren, Stockholm, den 4 mars 1935 utfärdat läkarintyg vid av Holmgren under åren 1924, 1925, 1926 och 1932 företagna undersökningar befunnits lida av högradigt nedsatt hörsselförmåga, varjämte vissa nervösa symtom ävenledes konstaterats;

att han enligt ett av professorn i öron-, näs- och halssjukdomar R. Bárány, Uppsala, den 2 maj 1935 utfärdat läkarintyg vid undersökning den 31 oktober 1923 befunnits lida av en kombinerad hörselnedsättning, vilken icke förbättrats genom behandling, samt att professorn Bárány på grundval av utav Cronhielm lämnade uppgifter om att hörselnedsättningen vore en följd av påfrestande skrivmaskinsarbete såsom sin åsikt uttalat, att det under sådana förhållanden kunde anses, att dövheten vore förvärvad i tjänsten;

att han enligt ett av legitimerade läkaren Sigge Wikander, Stockholm, den 10 mars 1936 utfärdat intyg konsulterat denne under år 1926 för dyspeptiska besvär och svår nervös depression och därvid befunnits lida av starkt nedsatt hörsel samt att dessa symtom syntes hava utvecklats främst under inverkan av svår psykisk trauma under arbetet;

samt att han enligt ett av legitimerade läkaren K. V. Dahlman, som för övrigt förklarar sig instämma i professorn Báránys och doktor Wikanders nämnda intyg, den 18 oktober 1947 utfärdat intyg vid upprepade tillfällen under tiden 1 oktober 1919—30 september 1926, då Dahlman tjänstgjorde som distriktsläkare vid flottans station i Stockholm, av Dahlman sjukskrivits för psykoneuros och tilltagande hörselnedsättning, vilka sjukdomar varit av sådant slag att de kunde anses vara orsakade av hans tjänstgöring under förutsättning att han vid sin anställnings början år 1914 var fullt arbetsduglig och utan påvisbara sjukdomsanlag.

I en den 17 mars 1935 dagtecknad skrift anhöll Cronhielm hos Kungl. Maj:t att komma i åtnjutande av pension eller livränta under återopande av att den hörselnedsättning, varav han lede, ådragits i tjänsten samt att ifrågavarande lyte gjort det omöjligt för honom att erhålla någon anställning för sitt uppehälle.

I häröver avgivet utlåtande anförde *marinförvaltningen*, efter inhämtande av yttrande från varvschefen vid Stockholms örlogsvarv, att då Cron-

hielm vid sin avgång ur tjänsten erhållit avskedsersättning med 3 304 kronor samt pension icke brukat av riksdagen tillerkännas daglönare med mindre de innehaft minst 15 tjänstår, ämbetsverket ansåge sig förhindrat tillstyrka bifall till framställningen.

Genom beslut den 3 maj 1935 lämnade *Kungl. Maj:t* den av Cronhielm gjorda ansökningen utan bifall.

I en till *Kungl. Maj:t* ställd, den 22 maj 1935 dagtecknad ansökning anhöll därefter Cronhielm under åberopande av ovannämnda av professorn Bárány den 2 samma månad utfärdade läkarintyg, att hans ansökan om erhållande av pension eller livränta måtte upptagas till förnyad prövning.

I yttrande i ärendet uttalade *medicinalstyrelsen* med stöd av ett utav medlemmen av styrelsens vetenskapliga råd, professorn Gunnar Holmgren, avgivet yttrande, att ämbetsverket ansåge Cronhielm icke hava styrkt eller gjort sannolikt, att den i ärendet åberopade dövheten förvärvats i tjänsten.

Under hänvisning till vad *medicinalstyrelsen* anfört hemställde *marinförvaltningen* i avgivet utlåtande, att den föreliggande framställningen icke måtte föranleda ändring i *Kungl. Maj:ts* omförmälda beslut den 3 maj 1935.

Genom beslut den 9 augusti 1935 fann *Kungl. Maj:t* framställningen icke föranleda någon *Kungl. Maj:ts* åtgärd.

En av Cronhielm hos *Kungl. Maj:t* den 3 april 1936 gjord ansökan om ersättningsfrågans upptagande till förnyad prövning, till stöd för vilken ansökan bland annat åberopats ovannämnda av legitimerade läkaren Sigge Wikander den 10 mars 1936 avgivna intyg, lämnades genom *Kungl. Maj:ts* beslut den 23 oktober 1936 utan bifall.

Frågan om utverkande av pension eller livränta åt Cronhielm var därefter föremål för prövning av 1938 års riksdag i anledning av en då väckt *motion* (II: 103). I utlåtande över motionen anförde *bankoutskottet* följande:

I de enstaka undantagsfall, då riksdagen tidigare medgivit pension åt anställningshavare vid försvarsväsendet, som avskedats på grund av 1925 års försvarsbeslut och i samband därmed tillerkänts avskedsersättning, har vederbörande redan vid avskedstillfället lidit av sjukdom, som i och för sig bort föranleda beviljande av sjukpension. I sådana fall då angivna förutsättning icke förelegat har riksdagen däremot ställt sig avvisande mot beviljande av pension. Denna restriktiva ståndpunkt har föranletts av faran för de vittgående konsekvenser, som eljest skulle kunna uppkomma. Av utredningen i förevarande ärende framgår, att Cronhielm vid avgången ur tjänst år 1926 tillerkänts avskedsersättning med 3 304 kronor samt att enligt vad *medicinalstyrelsen* anfört det icke vore styrkt eller gjorts sannolikt, att den sjukdom, varav Cronhielm nu lider, förvärvats i tjänsten. Med hänsyn härtill och då av Cronhielm gjorda framställningar om pension icke föranlett någon *Kungl. Maj:ts* åtgärd, finner utskottet sig icke kunna förorda, att åtgärd vidtages i motionens syfte.

I enlighet med utskottets hemställan beslöt *riksdagen*, att motionen icke skulle till någon riksdagens åtgärd föranleda.

År 1943 anhöll Cronhielm ånyo hos Kungl. Maj:t att få komma i åtnjutande av pension. Cronhielm hemställde därvid, att — sedan genom arbetslöshetskommissionens försorg tillfälligt arkivarbete tilldelats honom, vilket utfördes å kammarkollegiets arkiv alltsedan den 23 januari 1941 — ifrågavarande arbete finge räknas honom till godo såsom fyllnad till den tid av 12 år 6 månader, varunder han tjänstgjort som kontorsskrivare vid örlogsvarvet i Stockholm, för att han, efter att på så sätt ha uppnått en sammanräknad tjänstgöringstid av minst 15 år, därigenom skulle kunna erhålla pension.

Statskontoret, som hördes över ansökningen, erinrade till en början om att Cronhielms pensionsfråga prövats av 1938 års riksdag utan att föranleda någon riksdagens åtgärd. Vad anginge det tillfälliga arbete, som anvisats Cronhielm av arbetslöshetskommissionen, finge det enligt statskontorets mening anses uteslutet, att detta arbete skulle få tagas i betraktande för beredande av pension åt Cronhielm. Statskontoret hemställde fördenskull, att framställningen icke måtte föranleda någon åtgärd.

Genom beslut den 2 april 1943 fann *Kungl. Maj:t* ansökningen icke föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Utskottet. Då några sådana ändrade förhållanden, som skulle kunna motivera ett bifall till motionen, icke inträtt, sedan Cronhielms pensionsfråga senast var föremål för statsmakternas prövning, saknar utskottet anledning frångå den ståndpunkt, utskottet tidigare intagit till frågan. Åberopande det anförda hemställer utskottet,

att förevarande motion II: 10 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

11:o.

Indelte soldaten Olof Emanuel Söderlund. I motionen II: 27 hemställer herr *Larsson* i Karlstad jämte åtta av andra kammarens övriga ledamöter, »att riksdagen utan hinder av formellt otillräcklig tjänstetid måtte bevilja indelte soldaten Olof Emanuel Söderlund (adress: Bäck, Bäckalund) pension jämlikt kungl. kungörelsen den 20 juni 1942 (nr 696)».

Av handlingarna inhämtas,

att Söderlund är född den 27 mars 1884 och alltså 63 år gammal;

att han antogs till indelt rekryt den 31 augusti 1901;

att han varit inkallad till s. k. ständigt tjänstgöring såsom snickarförman vid Värmlands regemente från och med den 20 april 1931 intill den 1 maj 1946, från vilken sistnämnda tidpunkt Söderlund på grund av sjukdom åtnjutit tjänstledighet;

att hans nyssnämnda tjänstgöring — med frånräknande av tid motsvarande av honom i egenskap av indelt fullgjorda repetitionsövningar — utgjort sammanlagt 13 år 10 månader 22 dagar, därav 11 år 10 månader 7 dagar före 60 års ålder;

att han enligt ett av regementsläkaren E. Agvall den 8 januari 1948 avgivet utlåtande för fem—sex år sedan insjuknat i svåra smärtor i vänster kind och då befunnits lida av inflammation i en nervstam i kinden, för vilken åkomma han sedan vårdats såväl å regementets sjukhus som å centrallasarettet i Karlstad med obetydliga temporära förbättringar som resultat, att han på grund av denna sjukdom nödgats vara sjukskriven alltsedan den 1 maj 1946 samt att han numera företedde bilden av en i förtid åldrad man, oduglig till allt arbete;

samt att han är ägare till en jordbruksfastighet med ett åsatt taxeringsvärde av 5 100 kronor.

Hos Kungl. Maj:t anhöll Söderlund i maj 1946 om pension.

I häröver avgivet utlåtande anförde *försvarets civilförvaltning* bland annat följande:

Efter erhållet avsked vore Söderlund berättigad till underhåll ur Vadstena krigsmanshuskassa. Däremot uppfyllde han med avseende å tjänstgöringstidens längd icke villkoren för erhållande av pension för s. k. ständigt tjänstgöring. Ämbetsverket avstyrkte fördenskull bifall till ansökningen.

Statens pensionsanstalt hemställde, under åberopande av vad föredragande departementschefen anført i propositionen nr 353 till 1943 års riksdag, att ansökningen ej måtte föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Genom beslut den 14 februari 1947 fann *Kungl. Maj:t* ansökningen icke föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Utskottet. Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, är Söderlund berättigad att efter erhållet avsked ur tjänst komma i åtnjutande av underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa. I betraktande härav och då Söderlund med hänsyn till sitt hälsotillstånd därjämte torde äga rätt till folkpension i form av invalidpension, finner utskottet icke tillräckliga skäl föreligga att tillstyrka åtgärd i motionens syfte. Utskottet hemställer alltså,

att förevarande motion II: 27 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

12:o.

Förre husaren Jöns Jönsson Hektor. I motionen II: 112 hemställer herr *Björklund*, »att riksdagen måtte besluta tilldela förre husaren Jöns Jönsson Hektor högsta möjliga årliga understöd under hans återstående livstid».

Då den väckta underhållsfrågan är av beskaffenhet att böra prövas av försvarets civilförvaltning, hemställer utskottet,

att förevarande motion II: 112 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

IV. Inrikesdepartementet.

13:o.

Biträdet å häradskrivarkontoret i Värmdö fögderi Elsa Charlotta Jonsson. Under punkten 6 av förenämnda proposition föreslår Kungl. Maj:t riksdagen medgiva, att biträdet å häradskrivarkontoret i Värmdö fögderi Elsa Charlotta Jonsson må från och med månaden näst efter den, varunder hon lämnar sin anställning, under sin återstående livstid från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension av 1 452 kronor.

Med biträdande av Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag får utskottet hemställa,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

V. Ecklesiastikdepartementet.

14:o.

Förre eldaren vid nationalmuseum Per August Wicksell. Under punkten 7 av förenämnda proposition föreslår Kungl. Maj:t riksdagen medgiva, att förre eldaren vid nationalmuseum Per August Wicksell må, räknat från och med den 1 oktober 1946, under sin återstående livstid från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension av 696 kronor, varvid skall iakttagas den Wicksell genom Kungl. Maj:ts beslut den 13 juni 1947 ålagda återbetalningsskyldigheten.

Utskottet, som icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag, hemställer,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

15:o.

Förra tekniska assistenten vid universitetet i Lund Anna Elisabet Broman. Under punkten 8 av förenämnda proposition föreslår Kungl. Maj:t riksdagen medgiva, att förra tekniska assistenten vid universitetet i Lund Anna Elisabet Broman må, räknat från och med den 1 juli 1947, under sin återstående livstid från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension av 2 412 kronor.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning.

16:o.

Docenten i kemisk teknologi vid tekniska högskolan i Stockholm civilingenjören Erik Öman. Under punkten 9 av nämnda proposition föreslår Kungl. Maj:t riksdagen medgiva, att docenten i kemisk teknologi vid tekniska högskolan i Stockholm civilingenjören Erik Öman må från och med månaden näst efter den, varunder han lämnar sin anställning vid högskolan, under sin återstående livstid från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension av 5 424 kronor.

Utskottet hemställer med biträdande av Kungl. Maj:ts förslag,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning.

17:o.

Förste assistenten vid tekniska högskolan i Stockholm civilingenjören Jonas Hjalmar Mellquist. Under punkten 10 av nämnda proposition föreslår Kungl. Maj:t riksdagen medgiva, att förste assistenten vid tekniska högskolan i Stockholm Jonas Hjalmar Mellquist må från och med månaden näst efter den, varunder han lämnar sin anställning, under sin återstående livstid från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension av 3 708 kronor.

Utskottet får hemställa,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

18:o.

Förra städerskan vid högre allmänna läroverket för flickor i Malmö Elina Ingeborg Nilsson, född Hellberg. Under punkten 11 av förenämnda proposition föreslår Kungl. Maj:t riksdagen medgiva, att förra städerskan vid högre allmänna läroverket för flickor i Malmö Elina Ingeborg Nilsson, född Hellberg, må, räknat från och med den 1 januari 1947, under sin återstående livstid från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension av 432 kronor.

Med biträdande av Kungl. Maj:ts förevarande framställning hemställer utskottet,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning.

19:o.

Extra zoologen vid naturhistoriska riksmuseets evertebratavdelning, filosofie doktorn Augusta Maria Ärnback Christie-Linde (*tilläggpension*). I motionen II: 143 hemställer herr *Spångberg* jämte två av andra kammarens

övriga ledamöter, »att riksdagen måtte besluta, att extra zoologen vid naturhistoriska riksmuseet filosofie doktorn Augusta Maria Ärnäck Christie-Linde må under sin återstående livstid tillerkännas en årlig ökning av sin pension med 900 kronor; samt att, därest denna hemställan ej skulle vinna riksdagens bifall, doktor Ärnäck Christie-Linde måtte bli tillerkänd en gratifikation, som med hänsyn till hennes arbete kan anses skälig.

Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Ärnäck Christie-Linde är född den 28 mars 1870 och således 77 år gammal;

att hon tjänstgjort såsom lärarinna vid Söderhamns elementarläroverk för flickor under vårterminen 1892, vid Lyceum för flickor i Stockholm under läsåret 1892/1893 samt vid Whitlockska samskolan i Stockholm under läsåret 1893/1894;

att hon från och med höstterminen 1896 till och med höstterminen 1899 samt från och med höstterminen 1900 till och med höstterminen 1901 tjänstgjort såsom amanuens vid Stockholms högskolas zootomiska institut, med vilken anställning varit förenad skyldighet att biträda vid viss undervisning;

att hon sedan den 25 april 1916 varit anställd såsom extra zoolog vid naturhistoriska riksmuseets evertebratavdelning för bearbetning av museets samlingar av tunicater (manteldjur);

att hon under vissa kortare perioder uppehållit befattning såsom intendent eller assistent vid museet;

att avlöningen åt Ärnäck Christie-Linde på grund av anställningen vid riksmuseet utgått i form av arvode, vilket senast bestritts från den å avlöningsstaten för riksmuseet uppförda anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t;

att arvodet, vilket under budgetåren 1926/27—1938/39 utgått med 4 000 kronor för år förutom dyrtidstillägg, för innevarande budgetår uppgår till 4 500 kronor, varå dyrtidstillägg icke utgår;

samt att anställningen vid riksmuseet alltsedan år 1916 utgjort Ärnäck Christie-Lindes enda förvärvsarbete.

På förslag av Kungl. Maj:t i prop. nr 119, p. 8, till 1940 års riksdag medgav riksdagen, att Ärnäck Christie-Linde finge från och med månaden näst efter den, varunder hon lämnade sin anställning, under sin återstående livstid från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension av 1 800 kronor.

I skrivelse den 5 juni 1946 till Kungl. Maj:t hemställde *vetenskapsakademien* om förhöjd pension åt Ärnäck Christie-Linde.

I häröver avgivet utlåtande anförde *statskontoret* följande.

Genom beslut av 1940 års riksdag hade Ärnäck Christie-Linde tillerkänts en årlig pension av 1 800 kronor. Statskontoret hade i utlåtande den 29 december 1939 tillstyrkt pension åt henne till ett belopp av 1 560 kronor för år. Det av ämbetsverket föreslagna pensionsbeloppet hade därvid beräknats enligt de för riksdagspension vanligen tillämpade grunderna med viss anpassning av pension efter lönen och tjänstetiden. Vidare finge fram-

hållas, att enligt den av 1946 års riksdag beslutade regleringen av vissa tjänstepensioner Ärnäck Christie-Lindes pension från och med den 1 juli 1946 komme att ökas med 450 kronor för år. Med hänsyn till det anförda och då några särskilda omständigheter av beskaffenhet att böra föranleda höjning av den beviljade pensionen icke förebragts, syntes framställningen icke böra föranleda Kungl. Maj:ts vidare åtgärd.

Genom beslut den 14 februari 1947 fann *Kungl. Maj:t* framställningen icke föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Utskottet. I likhet med statskontoret finner utskottet skäl icke vara för handen för en höjning av den Ärnäck Christie-Linde av 1940 års riksdag beviljade pensionen. Icke heller finner utskottet anledning tillstyrka det i motionen alternativt framställda yrkandet, att Ärnäck Christie-Linde skulle tillerkännas en gratifikation. Utskottet hemställer förty,

att förevarande motion II: 143 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

VI. Jordbruksdepartementet.

20:o.

Förra städerskan i jordbruksdepartementet **Sigrid Elisabet Österberg, född Lundman**. Under punkten 12 av förenämnda proposition föreslår Kungl. Maj:t riksdagen medgiva, att förra städerskan i jordbruksdepartementet **Sigrid Elisabet Österberg, född Lundman**, må, räknat från och med den 1 oktober 1947, under sin återstående livstid från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension av 588 kronor.

Utskottet får hemställa,

att Kungl. Maj:ts förevarande framställning må vinna riksdagens bifall.

21:o.

Trålmästaren å statens undersöknings- och bevakningsfartyg för havsfiskets behov (Skagerak) August Leander Nilsson. Under punkten 13 av förenämnda proposition föreslår Kungl. Maj:t riksdagen medgiva, att trålmästaren å statens undersöknings- och bevakningsfartyg för havsfiskets behov (Skagerak) **August Leander Nilsson** må från och med månaden näst efter den, varunder han lämnar sin anställning, under sin återstående livstid från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension av 2 748 kronor.

Utskottet, som icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag, får hemställa,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

B. Affärsdrivande verks medel.

I. Trafikmedel.

22:o.

Förra städerskan vid statens järnvägar Anna Vilhelmina Granström. Under punkten 14 av förenämnda proposition föreslår Kungl. Maj:t riksdagen medgiva, att förra städerskan vid statens järnvägar Anna Vilhelmina Granström må, räknat från och med den 1 februari 1947, under sin återstående livstid uppbära en årlig pension av 432 kronor, att utgå av trafikmedel.

I förevarande sammanhang har utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herr *Holmberg* under nr 43 väckt *motion*, vari hemställts, »att riksdagen måtte bevilja städerskan Anna Vilhelmina Granström i Notviken årlig pension med skäligt belopp».

Utskottet hemställer,

- a) att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning;
- b) att förevarande motion II: 43 må anses besvarad genom vad utskottet under a) hemställt.

II. Statens vattenfallsverks medel.

23:o.

Förre stenarbetaren vid statens vattenfallsverk Alfred Julius Sjögren. Under punkten 15 av förenämnda proposition föreslår Kungl. Maj:t riksdagen medgiva, att förre stenarbetaren vid statens vattenfallsverk Alfred Julius Sjögren må, räknat från och med den 1 januari 1947, under sin återstående livstid — utöver honom av riks försäkringsanstalten tillerkänd livränta — uppbära en årlig pension av 696 kronor, att utgå av statens vattenfallsverks medel.

Utskottet får hemställa,

- att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

24:o.

Förre vägarbetaren Frans Nikolaus Johansson. I motionen II: 28 hemställer herr *Lundqvist*, »att riksdagen måtte bevilja f. d. vägarbetaren Frans Nikolaus Johansson, mantalsskriven i kv. Ägir nr 2 i Trollhättan, en årlig pension till belopp, som kan anses skäligt».

Av handlingarna inhämtas,
att Johansson är född den 20 mars 1886 och alltså 61 år gammal;
samt att han under åren 1912—1918 samt 1936—1946 varit anställd i
statens tjänst under sammanlagt 13 år 3 månader, därav 11 år 2 månader
vid statens vattenfallsverk och 2 år 1 månad vid väg- och vattenbyggnads-
styrelsens vägarbeten.

Utskottet. Med hänsyn till den otillräckliga omfattningen av Johanssons
anställningstid i statens tjänst kan utskottet icke tillstyrka det i motionen
väckta yrkandet om beredande av riksdagspension åt honom. Utskottet
hemställer alltså,

att förevarande motion II: 28 icke må till någon riksdags-
gens åtgärd föranleda.

Stockholm den 9 mars 1948.

På bankoutskottets vägnar:

HARALD ÅKERBERG.

Närvarande:

från f ö r s t a kammaren: herrar Åkerberg, Leander, Lundqvist, Peters-
son i Karlskrona, Fahlander, Andersson i Tidaholm, Persson i Älvdals-
åsen och Näsgård;

från a n d r a kammaren: herrar Wiberg, von Seth, Andersson i Munka-
ljugby, Mattsson, Fröderberg, Sundberg, Nilsson i Landskrona och Svens-
son i Alingsås.
